

RESUMOJ EN ESPERANTO

Lingvaj strukturoj

ÉVA HRENEK: Pri la signifo de funkciaj verboj. Hungaraj strukturoj kun funkciaj verboj enkadre de la sistemo de verbaj strukturoj kun metaforaj signifoj

Strukturoj de funkciaj verboj (Light verb construction: LVC) konsistigas specialan kategorion ene de la sistemo de verbaj strukturoj kun metafora signifo, ja ilia semantiko estas determinita unuavice ne per la verbo, sed prefere per ĝia nomvorta dependanto, kiu kutime funkcias kiel objekto. Tamen la kategorio de LVC tute ne estas homogena. La nuna artikolo havas duoblan celon. Unue mi spuros la varion en la kategorio de LVC. Due mi analizos la semantikan strukturon de la hungara verbo *köt* ‘ligi’ por malkovri, kiel eblas integri la strukturojn kun tiu ĉi verbo en la sistemon de verbaj strukturoj kun metaforaj signifoj. Per la studo de atestitaj, real-mondaj ekzemploj, mi intencas prilumi ankaŭ la fakton ke (male al la populara supozo en la fakliteraturo) la verbaj komponantoj de LVC ne povas esti konsiderataj kiel “sensignifaj” elementoj. Kvankam ilia signifo estas pli-malpli abstrakta, ili tute ne estas semantike “malplenaj”; plie, ilia signifo ne nepre kaj ekskluzive estas “gramatika”.

BENCE POMÁZI: Empiria metodo por distingi la signifojn de tri kazosufiksoj en la hungara lingvo

La artikolo prezentas empirian metodon por ekzameni la semantikan strukturon de tri hungaraj sufiksoj: *-nak/-nek* (dativo), *-hoz/-hez/-höz* (alativo) and *-nál/-nél* (adesivo). Kazosufiksoj havas larĝe plursignifan semantikan strukturon, kiu estis ofte esplorata el lingvistika vidpunkto en la hungara fakliteraturo. Kontraste al la antaŭaj esploroj, la nuna tasko pri ordigo (kp. Sandra & Rice 1995) baziĝas sur testoj plenumitaj far lingvouzantoj. Informantoj estis 25 denaskuloj kies tasko estis formi 3 grupojn el 20 frazoj kiuj entenis po unu vorton kun unu el la tri kazosufiksoj. Ili estis petitaj fari laŭvolajn grupojn surbaze de la signifo de la sufiksoj. Poste la rezultoj estis analizataj perhelpe de klasifoanalizo per la programo *Past*, kiu ilustris la plej tipajn parigojn kaj similaĵojn en *dendrogramoj*. La grafoj de la dendrogramoj montras kiuj signifoj estas pli proksimaj laŭ la senco, kaj kiuj estas malpli similaj. La metodo povas esti utila ilo por ekscii ion pri la plursignifa reto bazita sur la intuicio de la lingvouzantoj.

WIM JANSEN: Pensoj pri la sufikso -ec en la Esperanta leksiko

Tiu ĉi eseo temas pri la leksika sufikso *-ec*, kiu estas unu el la deriviloj en la vortkonstrua sistemo de Esperanto. En tiu ĉi analizo la Esperantaj radikoj estas konsiderataj flekseblaj, t.e. ne antaŭdestinitaj al iu specifa sintaksa apliko, kaj la vortkonstruado per afiksoj estas priskribita kiel procezo okazanta en la leksiko, en kiu rolas sintakse flekseblaj, sed semantike klasifikitaj radikoj. La demando pri la t.n. kategorieco aŭ senkategorieco de la radikoj estas tiom aĝa kiom la lingvo mem. Ĝi fontas en la cirkonstanco ke Zamenhof, kreante la leksikon de Esperanto, eltiris sintaksajn vortformojn el siaj fontlingvoj, sed redefinis ilin kiel sintakse ne rekte uzablajn radikojn. Maljam en la sesdekaj jaroj de la pasinta jarcento Akademio de Esperanto formaligis sian starpunkton en la debato, sed la diskutado pri la manieroj de interpretado de la radikaro de la lingvo plu daŭris en la esperantologia gazetaro ĝis longe en la sepdekaj jaroj kaj, en izolitaj publikigoj, ĝis la hodiaŭa tago. Nur antaŭ nelonge (2013–2016) la problemaro estis enkadrigita de la aŭtoro de tiu ĉi eseo en universalan lingvoteorion, en la Funkcian Diskurs-Gramatikon. En la koncernaj studoj la sufikso *-ec*, pro la nesistemeco en sia praktika uzateco, montriĝis aparte rezistema kontraŭ kohera priskribo. Eĉ aŭtoritataj gramatikoj de Esperanto ne multe helpas la lingvo-uzanton, ĉar ili enhavas ambiguaĵojn kaj sinkontraŭdirojn kaj ne donas adekvatajn instrukciojn. En tiu ĉi eseo estas proponata nova aliro. La regulo kiun ĝi produktas estas simpla kaj ĝia senescepta apliko estus komplete kongrua kun la hipotezata fleksebla parolparta strukturo de Esperanto. Tamen, la observata ĉiutaga uzado de *-ec* sekvas nek la tradiciajn preskribojn, nek la ĉi-proponatan regulon. Ĝi suferas pro la daŭra nekonscio ĉe la uzantoj pri la funkciado de la parolparta sistemo, kiun ajn vortteorion ni preferus, kaj estas direktata de diversaj denask-lingvaj kutimoj kaj fosiliĝintaj konvencioj. Jen kiel funkcias natura lingvo.

Komunikado

BENGT-ARNE WICKSTRÖM: La procentoregulo por la lingvaj rajtoj de minoritatoj: netaŭga aŭ diskriminacia

Surbaze de kostoorientita aliro al la politikaj agoj en la sektoro publika, ni pridiskutas kiel oni decidu pri la realigo de minoritataj rajtoj. Ni prezentas formalan modelon de politikeroj kaj karakterizas kostoefikan politikon. Ni montras la multkaze absurdajn efikojn de la procentoregulo – ke rajtoj estu efektivigitaj se la relativa grandeco de la malplimulta komunumo atingas certan nivelon. Kiel oni povas raciigi la procentoregulon nun estas farinda demando. Tio estas, ĉu oni povas dedukti la procentoregulon surbaze de la preferoj de la societanoj por donita kostostrukturo de la politikeroj? Argumentatas, ke la procentoregulo estas «racia» nur se la plimultanoj montras preferojn por diskriminacio de la malplimultanoj. Krome oni devas postuli, ke la politikeroj rezultigu rivalecajn kaj nespacecajn bonojn. Tio signifas ke – aldone al la ĉeesto de aversio de la

plimultanoj kontraŭ la rajtoj de la malplimultanoj – ekonomio de skalo en la provizado de bonoj far la politiko ne povas ekzisti; alikaze la procentoregulo estas senutila kiel ilo por gvidi la selektadon de eroj en la minoritata politiko.

GORO CHRISTOPH KIMURA: Strategioj de translima komunikado: german-polaj perspektivoj kaj la japana situacio

Tiu ĉi artikolo prezentas la ĝisnunajn rezultojn de esploro pri lingvaj strategioj por translima komunikado ĉe la german-pola landlimo. Unue la signifo de lingvo por nuntempaj studoj pri limoj ĝenerale kaj por la german-pola landlimo speciale estas diskutataj. Poste, teorie eblaj translimaj lingvaj strategioj kaj ilia reala utiligo ĉe la landlimo estas prezentataj. Laŭ la aŭtoro, ĉiu alternativa strategio, kiel uzo de la pola kiel interlingvo, interkomprena dulingeco aŭ Esperanto, sed ankaŭ kromaj strategioj kiel lingva interŝanĝo, utiligo de la soraba kaj eĉ la latina, povas unike kontribui por plibonigi la german-polajn kontaktojn. Fine, la artikolo pritraktas la lingvan situacion ĉe japanaj landlimaj regionoj kaj sugestas, ke la mezeŭropaj spertoj povas utili por la defioj de translima kontakto en Orienta Azio.

RENATO CORSETTI: Multlingveco estas solvo, ne problemo: pri gepatraj lingvoj en la mondo multlingva kun aparta atento al migrantoj kaj al la parolantoj de Esperanto

Ĉi tiu artikolo pritraktas homan multlingvecon kiel normalan homan fenomenon kaj ne kiel apartaĵon kaj klarigas kial en la mondo ekzistas pli da nature multlingvaj homoj ol unulingvaj. Oni klarigas ankaŭ kial lingvistoj ĝis la lasta tempo ne interesiĝis pri multlingveco. Poste ĝi listigas la procedon laŭ kiu infanoj nature akiras unu, du aŭ eĉ pli da lingvoj, laŭ la medio en kiu ili naskiĝis kaj vivas laŭ fazoj pli malpli samaj por ĉiuj lingvoj. Ekzemploj estas donitaj pri la malsimila tempo de akirado fare de infanoj de la plej malfacilaj partoj de lingvoj, ekzemple la pluralo en la araba. Kiam temas pri Esperanto, ne estas apartaj avantaĝoj en ĝia akirado de la nasko rilate al la rapideco de akirado, sed multaj ekzemploj kolektitaj ĉe denaskaj akirintoj de Esperanto pravas, ke estas avantaĝoj pri profunda komprenado de la funkci-maniero de Esperanto kaj apenaŭaj okazoj de superreguligo.

Apartan atenton oni dediĉas al la avantaĝoj de dulingveco kaj aparte de denaska dulingveco. Laŭ multaj esploristoj la pli granda mensa fleksebleco kaŭzata de la daŭra saltado inter du lingvaj sistemoj donas avantaĝojn ankaŭ en kampoj nelingvaj, kiel matematiko, solvado de logikaj taskoj, ktp. Kaj la pozitivaj rezultoj estas konstantaj sendepende de la lingvoj uzataj de la dulingvuloj. Konata avantaĝo estas la kapablo lerni lingvojn pli rapide (lernfaciliga efiko). Tiuj avantaĝoj validas ankaŭ por dulingvuloj kun Esperanto. Ĉe tiom da sciencaj pruvoj pri la avantaĝoj de multlingveco oni devas konstati kun miro, ke la politikaj decidantoj pri edukaj aferoj simple ignoras ilin.

Laŭ la lastaj politikaj ideoj pli kaj pli regantaj en Eŭropo kaj en la mondo oni ĉesas instrui la lingvojn de enmigrintoj en bazaj lernejoj aŭ daŭrigas ignori la ekzistantajn dulingvulojn, kiuj povus prezenti ankaŭ ekonomiajn ŝancojn por la loĝ-lando favore al unulingvigo en la landa lingvo.

ALEKSANDRA URZĘDOWSKA: **Komentoj en Facebook kiel kvazaŭ-interreta ĝenro – lingvaĵo kaj tipologio**

La artikolo intencas priskribi kaj klasifi la komentojn metitajn sub Facebook-poŝtaĵoj kiel kvazaŭ-interretan ĝenron. La enkonduka parto prezentas la ĝeneralajn ecojn de la interreta stilo, la interretan lingvaĵon en la kunteksto de la Facebook-komentoj, kaj ankaŭ priskribas la specifajn de la lingvaĵo de la komentoj en Facebook. La dua parto montras tipajn ecojn de la Facebook-komentoj kompare al aliaj interretaj ĝenroj.

Interlingvistiko

SABINE FIEDLER: **Planlingvoj kaj lingvoj kreitaj por fantazio kaj scienc-fikciaj literaturo aŭ filmoj: studo pri kelkaj kontaktpunktoj**

Inventitajn (aŭ konstruitajn) lingvojn oni povas subdividi ĉefe al du grupoj. La unua enhavas lingvosistemojn, kiuj estis konscie kreitaj laŭ certaj kriterioj por plifaciligi komunikadon inter homoj kun diversaj gepatraj lingvoj. Volapük (Schleyer 1880), Latino sine flexione (Peano 1903), Ido (1907) kaj Interlingua (Gode 1951) estas ekzemploj de tiuj t.n. planlingvoj. La plej sukcesplena inter ili estas Esperanto (Zamenhof 1887). Ĝi evoluis de projekto al plene funkcia lingvo kun aktiva parolkomunumo, kiu garantias ĝian pluuzadon. Tiuj lingvosistemoj estas esplorataj de la disciplino interlingvistiko (kaj Esperantologio kiel subdisciplino). La dua grupo enhavas lingvosistemojn, kiuj estis konstruitaj ĉefe por doni vivecon kaj pseudo-aŭtentikecon al verkoj de fantasto aŭ sciencfikcio. La kreado de lingvoj pro artaj celoj, kiun J.R.R. Tolkien iam nomis “A Secret Vice” (sekreta malvirto), intertempe fariĝis tre aktiva kaj populara tereno. La Tolkienaj lingvoj, “Nadsat” (junulara slango kreita de A. Burgess por “A Clockwork Orange”), “Na’vi” de P. Frommer, “Dothraki” de D.J. Peterson kaj “Klingon” de M. Okrand estas bone konataj ekzemploj. Kvankam la du tipoj de lingvosistemoj estas tre diversaj rilate al siaj funkcioj kaj propraĵoj, ekzistas kelkaj kontaktpunktoj inter ili. Tiu ĉi artikolo temas pri tiuj punktoj, fokusante pri la anglalingvaj aŭtoroj Jonathan Swift kaj George Orwell kaj ties intereso pri planlingvoj.

SERGEJ KUZNECOV: “Kosmoglot” — la unua interlingvistika societo en Ruslando

La artikolo estas dediĉita al la Petrograda interlingvistika societo «Kosmoglot» (fondita en 1916 sub la gvido de la inĝeniero V. K. Rosenberger kaj la lingvisto J. Baudouin de Courtenay). Tio estis la unua provo kunligi la inĝenieran kaj la homaranisman aliron al la scienco pri ligva komunikado. La tiutempa kosmoglotiko esploris la formojn kaj variojn de internacia lingva komunikado kaj la eblojn konstrui interlingvon. Fakte la membroj de la socio esploris la eblon konstrui novan tipon de semiotiko, kiel vojon al senerara interlingva tradukado.

BRADIO V. MORO III: La Tut-monda Planlingvo de K’ang Yu-wei

K’ang Yu-wei estis gravega reformisto kaj politikisto kiu vivis ĉe la fino de la Ĉina Imperio. Li samtempe estis socia filozofo, kaj kiel parto de tiu filozofia laboro pritraktis la ideon de universala tut-monda planlingvo.

Diversaĵoj

DOROTTYA MÓZES: Transkultura identeco kaj translingvaj praktikoj en *The Satanic Verses* de Salman Rushdie

Mia artikolo proponas legadon de *The Satanic Verses* de Salman Rushdie (1988) kiel serion de kulturaj plenumoj negociantaj inter postkoloniaj kulturoj, historioj de migrado, urbaj pejzaĝoj kaj translingvaj repertuaroj. Ĝi provas lingvistike interpreti la aliron de postkolonialistoj kiel de Bill Ashcroft k.a. (2002) kaj Homi Bhabha (2010), kiuj argumentis ke postkoloniaj verkistoj malkonstruis “diskursojn” de la imperio per alproprigo kaj hibridigo de la unulingveco de la angla romano. Malgraŭ la kvalita analizo – influita per la teoria kadro kaj metodologio de sociolingvistoj de la tria ondo – tiu ĉi eseo ekzamenas la rilatojn inter identeco kaj lingvouzo surbaze de la lingvaj deklaroj kaj interagoj de la karakteroj, fokusiĝante sur la rolon de lingvaj variaĵoj, kontaktofenomenoj kaj kodo-ŝalto en la konstruo de postkolonia identeco. Speciala atento estas turnita al la maniero kiel translingva kreiveco kontribuas al la formado de hibrida, enmigranta aŭ diaspora identeco. Referencante al Kandiah (1998) kaj Pennycook (2003), la aŭtoro interpretas plenumajn deklarojn kiel ‘semiotikajn rekonstruadojn’, kiuj rekontekstigas kaj reakcentas la lingvajn, kulturajn kaj semiotikajn rimedojn de la karakteroj. Per elstarigo de la koncepto de ‘semiotika rekonstruado’, ŝi celas malkovri la tielnomatan metasocian/metakulturan potencialon de la plenumaj eventoj, same la socio-semiotikan kaj socio-semantikan rekonstruadon de tiuj ĉi eventoj.

ANDRZEJ SWOBODA: Specifaĵoj de kemia terminaro en la ĉina lingvo. Aplikado de Ĉielaj Radikoj (天干) en la kreado de ĉinaj terminoj de sisteme elektitaj organikaj kombinaĵoj

La ĉina kemia terminaro demonstras unikajn ecojn kiuj distingas ĝin de ĝiaj anglaj kaj polaj ekvivalentoj. La artikolo prezentas la originon kaj uzon de Ĉielaj Radikoj (天干) kiuj iĝas elementoj de la sistemaj nomoj de pluraj organikaj kombinaĵoj en la ĉina lingvo, krome priskribas rilatan vortgrupon konatan kiel Teraj Branĉoj (地支). La aŭtoro identigas ankaŭ la plej gravajn morfemojn uzatajn en la formado de sistemaj terminoj de elektitaj simplaj organikaj kombinaĵoj, demonstrante la ligon inter la signifo kaj la skribita formo de tiuj ĉi morfemoj kaj la ecoj de la menciitaj kombinaĵoj. La ĉinlingvaj ekzemplaj terminoj estas komparataj kun siaj anglaj kaj polaj ekvivalentoj por klare ilustri la diferencojn inter ili.

VĚRA BARANDOVSKÁ-FRANK: Lingvokonstruado por diversaj kulturoj: historia ekzemplo Langmaker

La invento de interreta komunikado kaj hiperteksta protokolo en la 1990-aj jaroj revoluciigis ankaŭ la lingvokonstruadon. Post lingvokreadaj grupoj komunikantaj per elektronika poŝto aperis la reta bulteno "Model languages" de Jeffrey Henning. Li rimarkis, ke la nombro de novaj helplingvoj malpli grandas ol tiu de lingvoj kreataj por amuzo kaj eksperimento, kaj enkuraĝigis lingvokonstruadon kiel hobion. Ekkoninte la novan tendecon, li pridiskutis ĉiuspecajn Conlangs (konstruitaj lingvoj) kaj katalogis ilin en superrigardebla datumbazo. Lia kolekto de tradukoj de la t.n. Babela teksto (Genesis 11:1-9) iĝis traduknormo por novaj Conlangers (lingvokonstruantoj). Lia portalo "Langmaker" registris kaj priskribis ĉ. 2000 Conlangs, ofertis profesiajn servojn ekz. por aŭtoroj de sciencfikcia literaturo kaj metis ligilojn al faka literaturo kaj centoj da parencaj retpaĝoj. En 2004 ĝi havis ĉ. 20.000 vizitantojn pomonate. En 2007 ĝi transiris al vikia formato, ebliganta al ĉiuj interesuloj mem eniri kaj kontribui (Henning mem verkis ĉ. 2000 paĝojn). En 2008 la sistemo troŝargiĝis kaj ĉesis funkcii. Ekde tiam ne plu ekzistas simila portalo kunlabore kaj kreeme unuiganta ĉiujn Conlangers sendepende de tio, ĉu ili inventas lingvojn por ekzistanta komunumo aŭ por virtuala kulturo. En februaro 2020 eldoniĝas la libro "Langmaker. Celebrating Conlangs", enhavanta la plej gravajn tekstojn de Jeffrey Henning, kun antaŭparolo de lia iama kunlaboranto David J. Peterson (intertempe famiĝinta Conlanger) kaj enkonduko de lia kolego Mark Rosenfelder, kreinto de simila retpaĝo "Zompist". La prelego prezentas la historion de Langmaker kaj la enhavon de la libro.